

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETESI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A tiszántúli ev. ref. gymnasiumok felügyelőjének jelentése

egy pár hazai és külföldi középiskolában tett tanulmányi látogatásáról.

VI.

Bécsben.

Budapestről Bécsbe mentem, azzal a szándékkal, hogy az ottani középiskolai s különösen gymnasiumi tanügyet tanulmányozom néhány napig. De gazda nélkül számoltam. Nem kértem előre a magyar királyi közoktatási kormány ajánlata alapján iskolalátogatási engedélyt az osztrák közoktatásügyi minisztériumtól, s Bécsben négy napig kellett várnom, míg az ő Felsőge személye körüli magyar kir. minisztérium nagyon kegyes közbenjárására a m. kir. közoktatásügyi miniszter úr ő Nagyméltóságától az ajánlatot s ennek alapján az engedélyt megkaptam. E gazda nélküli számolásra pedig részint az vitt engem, mert két ízben voltam már azelőtt Németországban és Svájcban, és ha valamely iskolában néhány napig akartam hospitálni, elég volt csak az igazgatóknál jelentkezni; részint azért jártam így el, mert budapesti tanárok szerint is csak az igazgatóságoknál kellett volna jelentkezni. Úgy látszik, hogy Bécsben az újabb időben sokan kereshették fel tanulmányozás végett az iskolákat s az igazgatóságoknak sok alkalmatlanságot okoztak. Mert azt csak nem lehet gondolni sem, hogy irigyen zárkóznának el az idegen szemek elől. Mindenesetre azonban osztrák ízlés kell ahhoz, hogy kulturális intézeteik látogatását így megnehezítik. Németországban és Svájcban, ha iskolát látogatni mentünk, mindig szívesen és örömmel fogadtak bennünket, sőt a francia tanárokat s magas kormányhivatalnokokat is.

A sok ácsorgás és várakozás Bécsben

rendkívül lelohasztotta iskolalátogatási kedvemet és zsebemet egyiránt. Már-már otthagyni készültem Bécsset. De végre megkapván az engedélyt, két főgymnasiumot mégis meglátogattam. Hanem az engedély után sem úgy ment az én dolgom, mint gondoltam és szerettem volna. A tanárok ugyanis tantermeikben s szertáraikban nagy szívességgel fogadtak, de az igazgatóknak láthatólag nem tetszett a miniszteri útasítás, hogy engem kalauzoljanak és minden lehető módon támogassanak. És az igazgató urak kényszerű udvariassága úgyszólván megcsappant kedvemet végleg lehűtötte. Bizony, nem szívesen maradunk vendégekül az oly házban, melynek gazdája nem titkolja, hogy terhére vagyunk.

Az általam meglátogatott főgymnasiumok: az Akadémiai gymnasium Christinen-Gasseban és a Franz-Josef gymnasium a Hegel-Gasseban.

I.

Az Akadémiai gymnasium Christinen-Gasseban úgy van építve, hogy egyik végével a gyönyörű és nagy városi parkra néz, előtte pedig nagy szabad tér nyílik. Bécsben szebb, jobb helyen iskola nincs. Az épület még új, de vörös téglájú külső fala s a góth styl bizonyos komorságot kölcsönöznek neki, vagy hozzájárulnak ahhoz a feltevéshez, mintha mégis régiebb építésű volna. A négyszögű palota belső oldalán hatalmas torony emelkedik. Mondhatni, hogy e gymnasium roppant imponáló hatással van a szemlélőre, s igazi ünnepélyes hangulattal lép belé. E hangulatot még növeli a nagy, oszlopos, boltíves, szépen festett csarnok, melybe az utczáról belépünk. A csarnokból jobbra és balra széles, boltíves zárt folyosók vezetnek. Ily folyosók vannak minden emeleten, s ezekbe nyílnak a tantermek és szertárok is.

E nagy kolosszális épület helyiségei saját-szerűen váltakozó érzelmeket keltenek bennünk.

Néhol a nagyszerűség hatása alatt szintén elbűvölve érezzük magunkat.

Valóban nagyszerű a díszterem, mert terjedelmére nézve nagy, a falakra és menyezetre pedig művészi kezek által festett képek igazán megkapóvá, felségessé teszik. E terem különben a vasárnapokon az ifjúságnak templomul szolgál. Jól van e célra választva, mert valóban alkalmas felséges eszmék és érzelmek gerjesztésére.

A természetrajzi és természetani tantermek is igen tágasak, szépek, melyekben a székek amphitheatrális alakban vannak elhelyezve. Sajnálom, hogy látogatásom alkalmával egyikben sem volt előadás.

A többi tanterem általában véve kicsinyek, úgy hogy az iskola-épület nagyszerűségével szemben e tanterem ellentétben látszanak állani. Nálunk a tankerületi főigazgatók egynémelyikét bizonyára kifogásolnák. Igaz, hogy a tanulók létszáma a legnépesebb osztályban sem több, mint 42, de legalább szemérmékre még így is kicsinyeknek látszanak a tanteremek.

A tanterembeli padok 3—6 tanulóra, régi modorban vannak készítve; ez is a terem kicsinységét bizonyítja, mert egy oly teremben, ahol 5—6 tanulóra készített padok állanak, 2—2 tanulóra készített padokban 20—24 tanulóval többnek nem lenne helye, míg most 30—40 tanuló helyeznek el ugyanott.

A szertárak közül a természetrajzit és természetantit volt alkalmam látni.

A természetrajzi szertár őre Mik József, nagy magyarbarát, szakjában kiváló tudós, nagy szívességgel

hosszu ideig ismertette gazdag és kiváló szakértelemmel gyűjtött és fentartott szertárát. Alig láttam még szertárt, melynek egyes szakai oly arányosan, fontosságukhoz és becsükhöz képest lettek volna ellátva, mint ez. Szép tárgyak, czélszerű, csinos, sőt szép edényekben és szekrényekben eltartva. Mindenütt jóleső csín, rend és tisztaság. A szertár példányainak szaporításához a tanár maga sokkal járul. Ausztriában és Magyarországon utazgatva, keresi és gyűjti az állat-, növény- és ásványtani példányokat. A sok érdekes tárgyat egyenként leírni és ismertetni sem idő, sem hely nincs; de ki kell emelnem egy középkorú cigány csontvázát, melynek fejcsontjai vas készülékekkel úgy voltak összeillesztve, hogy minden egyes fejcsontot külön ki lehetett szedni. De a nagyon czélszerű készülék mellett feltűnt a két rendkívül szép fogsor, melyben minden fog ép és alabástrom fehérségű volt.

A természettani szertár is nem túlságosan nagy, de mégis elég tágas; jól és drága készülékekkel ellátva. Szép és czélszerű szekrényekben, tisztán, rendben tartva. Budgetje, a melyet feljegyezni elfelejtettem, megengedi, hogy a szaktanár az új találmányokat beszerezze. Különösen dicsérte s megvételre ajánlta ezeket a tanszereket: 1. Thermosäule. Noe-Robiczek. Prága. 23—25 forint. 2. Spektrometer nach V. Lang. von Schmidt und Haensch. Berlin. 235 márka. 3. Spiegelgalvanometer nach Kohlraum von Hartmann und Braun. Frankfurt am Main. 210 márka. 4. Apparate für Reflexionen v. Karl Fritsch. 45 forint.

Vagy a szigorúbb fegyelem, vagy a jó osztrák engedelmességhez szokott természet miatt, de tény, hogy a bécsi gymn. ifjak csendesebben és szelidebben látszanak magukat viselni, mint a magyar ifjak. Óráközökben jámborul megvonulnak a folyosókon, vagy az udvaron. Csak egyszer sem láttam, hogy az iskolaelőtti szép nagy térre kimentek volna, pedig a tündöklő fehér hó olyan hivogatólag bámult reájuk. Szép, mert valóban tiltva van az ifjúságnak óráközökben a térre vagy a Stadt-parkba kimenni. Csak nézni szabad mind a kettőt.

Az Akadémiai gymnasiumnak az 1893—94. évi

❖ TÁRCZA. ❖

Zsoltárfordítások.*

8-ik zsoltár.

Jehova, mi Urunk, mily dicső a te neved a föld kerekiségén, ki fönségedet az egekre helyezéd! Kisdedek, csecsemők szájából emeltél bástyát szorongatóid ellen, hogy elcsitítsd a boszuvágyó ellenséget. Ha nézem egeid, a te ujjaidnak alkotását, a holdat és a csillagokat, a melyeket te készítettél — micsoda az ember, hogy róla megemlékezel s az embernek fia, hogy gondot viselsz reá? Mert csak alig tetted valamivel kisebbé Istennél, dicsőséggel és méltósággal koronáztad meg őt. Urrá tetted kezeid alkotásain; mindent lábai alá vetettél: valamennyi juhot és barmot, hozzá a mező vadjait, az égi madarakat s a tenger halait — a mi csak a tenger ösvényeit járja. Jehova, mi Urunk, mily dicső a te neved a föld kerekiségén!

22-ik zsoltár.

Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el enge-

* Sass Béla debreczeni főisk. akad. igazgatónak 1895. szeptember 9-én tartott igazgatói székfoglaló értekezésének függelékéből.

met!? Segedelmetől távol maradnak nyögésem hangjai. „Én Istenem!” kiáltok nappal, de te nem felelsz, éjente s nincsen nyúgodalmam. Pedig te szent vagy, ki Izrael dicséretei fölött trónolsz. Te benned bíztak volt atyáink, bíztak s te megmentetted őket. Hozzád kiáltottak és megmenekedtek, te benned bíztak s nem vallottak szégyent. Ám én féreg vagyok, nem ember, emberek csúfsága, kit a nép megvetett! A ki csak lát, belőlem gúnyt űz, fintorgatja arczát és rázza a fejét: „Hárítsd Jehovára! majd megszabadítja, majd megmenti az; hisz gyönyörűsége telik benne!” Igen, te vagy, a ki engem kivontál az anyai méhből, gondtalanul nyugtattál már anyám emlőin! Reád vetettek engem az anyai méhből, anyám méhétől fogva az istenem te vagy. Ne távozzál messze tőlem, mert közel a szorongatás, mert nincs, ki megsegítene. Hatalmas bikák környékeztek meg, Básán izmosai fogtak körül, reám tátották szájukat, marcangoló s ordító oroszlán gyanánt. Ki vagyok öntve, mint a víz és valamennyi tetemem bomladoz; szívem olyan, mint a viasz, keblemben széjjelolvadt. Cserép módjára kiszáradt az inyem s nyelvem szájam padlásához tapadt s a halál porába fogsz engem fektetni. Mert ebek környékeztek meg, gonosztevők bandája vett körül, átfúrták kezeim, lábaim. Meg tudnám számlálni összes csontjaimat; azok ide tekintgetnek, gyönyörködnek rajtam. Felosztják egy-

értesítő szerint mind az öt alsó osztálya mellett párhuzamos osztályai is lévén, így összesen 13 osztálya volt 449 tanulóval, osztályonként 29—42. Gondolom, nem érdektelen megjegyezni, hogy a tanulók milyen csoportok szerint mutattnak ki.

Osztály	Szám a nyilvános tanulóknak	A tanulók közül					
		Uszók	Koresolázók	Tornázók	Résztvevők az ifjúsági játékokban	A hét utolsó napjában falun élnek	A szünidők alatt falun élnek
I. a)	35	16	14	21	27	1	32
I. b)	31	13	18	18	21	1	30
II. a)	41	24	21	18	38	7	39
II. b)	42	24	26	26	28	5	39
III. a)	35	24	28	7	20	3	30
III. b)	35	29	28	10	20	4	32
IV. a)	32	16	16	9	23	2	23
IV. b)	32	28	27	10	27	5	32
V. a)	28	19	22	8	17	2	23
V. b)	35	30	25	6	17	10	35
VI.	36	31	31	8	10	5	31
VII.	29	23	17	2	2	9	27
VIII.	38	32	27	1	1	5	38
Összesen	449	309	300	144	251	59	418
%	—	69	67	32	56	13	93

Aztán részletesen kimutattnak a játéknemek, a játékokban résztvevők szám szerint, %-ban, a játékcsoportok, a játszómesterek szám szerint stb. stb.

A közlött kimutatásból látszik, hogy mily előnyös helyzetben vannak itt a tanárok, a hol egy-egy osztályban 28—42 tanuló van, azon tanárokhoz képest, a kik még a felsőbb osztályokban is 60 tanulónál többet is kénytelenek tanítani; de mennyivel intenzívebb lehet ott a tanítás, mint itt, mennyivel többet gondolhat a tanár egy-egy tanulóval tanítás és nevelés tekintetében!

más közt ruháim és köntösömre sorsot vetnek. De, Jehova, te ne maradj távol! Én erőm, siess segítségemre! Mentsd meg a kardtól lelkemet, ebek hatalmából az én egyetlenem! Szabadíts meg az oroszán torkától s az antilopok szarvai közül — te meghallgatsz engem. Elbeszélem neved atyámfiainak, a gyülekezet közepette téged foglak dicsérni! Ti kik őt féltitek, dicsérjétek a Jehovát! Jákóbnak minden ivadékai, magasztaljátok őt és remegjétek tőle mind, kik Izrael magvából valók vagytok! Mert ő nem vetette s nem útálta meg a nyomorult nyomorúságát, arczát előtte nem rejtette el s a mint hozzá kiáltott, meghallgatta. Rólad zeng dicséretem nagy gyülekezetben; fogadalmaim lefizetem azok előtt, a kik őt félik. A nyomorultak enni fognak és megelegszenek, magasztalni fogják Jehovát, a kik őt keresik: éledjen föl szívetek örökre! Meg fognak emlékezni s Jehovához térnek a föld minden határai s elődbe borúl a pogányoknak valamennyi nemzetsége. Mert Jehováé az uralom, ő parancsol a pogányoknak. Csak előtte fognak leborúlni a föld összes kövérei, előtte omlanak le mind, kik a porba roskadnak. De az én lelkem neki él; az én ivadékomból szolgálni fogja őt. Beszélni fognak az Urról a jövő nemzedéknek s a születendő népnek igazságát fogják hirdetni, hogy ő ezt cselekedte!

De különösen a nyelvek tanítói mennyivel több sikert mutathatnak ott fel sokkal kisebb fáradsággal?

Az itt kimutatott 13 osztályban a tanári testület létszáma:

I. Kötelezett tantárgyakat tanított az igazgatóval együtt 15 professor, 2 ideiglenes gymnasiumi tanító, 2 vallástanító, 5 supplens.

II. Szabadon választható tantárgyat tanított 4 tanító. Végre egy tanárjelölt.

Az igazgató hetenként 5 órát, a többi rendes tanárok 16—18 órát adtak.

Néhány leczkén voltam jelen, de itt is az volt balsorsom, a mit már a budapesti iskoláknál panasztam, hogy többnyire ismétléseket kérdeztek fel a tanárok. Itt különösebben 2 leczkéről kívánok megemlékezni.

Az V-ik a) osztályban egy jól termett középkorú tanár Ilias I. könyvéből fordított. Nem elégedett azonban meg a pusztá fordítással, hanem kérdezte a tartalmat, szerkezetet, a mythologiai és egyéb vonatkozásokat, alaktani és nyelvtani szabályokat. Egyszóval jól megforgatta tanítványait. Kivette belőlök, a mi csak kivethető volt.

Ez az osztály, ha nem mutatott is kiválóbb előmenetelt, jól megállta a helyét. De az eszmetársítás törvényénél fogva önkénytelenül is összehasonlításokat tettem ez osztály és a magyarországi már ismertett gymnasiumok VI-ik osztályai között, s én úgy találtam, hogy ezek kiállják a versenyt azzal. A budapesti VII. kerületi főgymnasium VI. osztálya bizonyára megkülönböztetőleg nem áll annak alatta. Ha meggondoljuk, hogy az osztrák gymnasiumokban a görög nyelv tanítása már a III-ik osztályban kezdődik, tehát az V-ik osztályú már előzőleg két évig tanul görögöt, a mi hatodik osztálybeli tanulónk csak egy évig, — akkor a mi ifjaink egy év alatt tanultak annyit, mint a jó osztrákok két év alatt. E tünemény megmagyarázására két ok kínálkozik. Az egyik a német professor uraknak kissé nehézkes, mert mindig tudóskodó methodusa, a melynél fogva apró részletekre kitérnek, bölcsekednek, szörszálhasogatók. Eszes, korán érett ifjakkal

23-ik zsoltár.

Jehova az én pásztorem, nem szenvedek fogyatkozást. Pászitos rétre telepit le engem s oly vizekhez terel, a hol nyugtot találok. Lelkem felüdíti, igaz ösvényeken vezet a maga nevéért. Járjam bár völgyét a halál árnyékának, semmi szerencsétlenségtől sem tartok; hiszen vélem vagy te; pálczád és botod megvigasztal engem. Asztalt terítsz elébem nyomorgatóimnak láttára; megkened a fejem olajjal, bőséget ont a serlegem. Csak boldogság és kegyelem kíséri éltetemnek összes napjait s Jehova hajlékába térek és ott maradok egész életemben.

(Folyt. köv.)

Töredék

a Nagy-Károly—Szilágy, vagy Közép-szolnoki egyházmegyék kéziratban lévő történetéből.

(Folytatás.)

Igért ugyan Károlyi Sándor a kivándorolt erdői magyaroknak békés lakást, de azok szavaiban nem bizván, többé visszaédesgetni nem lehetett őket.

A felfogadott svábok számát Károlyiné nagyon sokalta, mert a mily inséges állapotban jöttek, nem tudta, mitévő legyen velök.

„A svábok, — írja férjének az első szállitmány után

szemben az ily methodussal is meglepő eredményt lehet elérni, de általában véve s főleg nagyobb számú, különböző tehetségű ifjakkal szemben az erőtetett munkának nincs megfelelő sikere. A másik ok az, a mit itt bent a mi gymnasiumunkban a latin és görög nyelvbéli előhaladás összehasonlítása után is következtetőleg sokan kimondtak, hogy az érettebb korú ifjak, ha kedvvel tanulnak jó tanártól, rövid idő alatt nagyobb előmenetelt tesznek. De bár az itt felhozott okok nem fejtik is meg tökéletesen az előadott tüneményt, annyi igaz, hogy az osztrák V-ik és a magyar VI-ik osztály közt a görög nyelv tudására nézve legalább is lényeges különbség nincsen, pedig kellene lenni azért, mert a magyar V-ik és VI-ik osztályú tanuló, t. i. a görög tanfolyamot hallgató, három idegen nyelvet tanul egyszerre, míg a bécsi német gymnasista csak kettőt.

Érdemes röviden megemlíteni egy történelmi órán való tapasztalatomat is. A VI-ik gymnasiumi osztályban a középkor (XI. század) történelméből tanított egy kis termetű, vékony, beteges kinézésű, kedélytelen tanár. Nem oka ő annak, hogy így néz ki, de az is igaz, hogy ily jelenség a körültre levőt egyáltalában nem lelkesíti. Először censeált, még pedig nemcsak egy előbbi órán előadott részből, hanem az egész év folyamán tárgyalt tananyagból. Nem felmondást, hanem a tények s az évszámok pontos tudását követelte nagy szigorúsággal. Összehasonlításokat tétetett az akkori német és magyar viszonyok közt, helyesen és alaposan. Majd magyarázott, azaz előre ment, de a historia, melyet előadott csupa hadi tények elbeszélése s a királyok családfájának leírása volt. Olyan száraz, életelen volt az egész előadás! Hát még a szellem, mely az előadásból kicsillámlott, milyen volt! Olyan bigott ultramontán szellemben s az uralkodók mindenhatóságát magasztaló hangon szólalt meg ajkán a történet, hogy én a középkort láttam magam előtt megelevenedni; pedig bármily hálásan ismerjem el a középkor egyes alakjainak a tudomány, vallás, vagy éppen a haza és emberiség ügye körül szerzett érdemeiket, a középkor szelleme olyan az én lelkemre, mint a fojtó lég a szer-

vezet életére. Tudós, derék tanár lehet az, de a történelemnek ily szellemben való tanítása, korát múlta. Sajnálom az ifjúságot, melyet ily száraz, avas eledellel táplálnak. Az ily szellemben nevelt ifjúságból vagy bigott, vagy anarchikus nemzedék áll elő a mai társadalmi és sajtóviszonyok között. Egyik vagy másik ellentét lehetséges ilyformán, de abból az igazi haladást szerető józan nép nem növekedhetik.

Nagyon sajnálom, hogy a természetrajz és természettan tanárainak előadásain több oknál fogva nem lehettem jelen, pedig ezek elismert jeles tanárok.

II.

Rendelkezésre álló időből egy napot a Franz-Josef gymnasium látogatásának szenteltem. Itt különös jó hírben állanak a latin tanárok, azért egymásután négy latin órát hallgattam végig.

Mielőtt ezek jellemzéséhez kezdenék, szükségesnek látom megemlíteni, hogy a császári szék- és fővárosban, éppen az ő Felsége nevét viselő s a belváros területén, előkelő helyen levő főgymnasium bérházban van elhelyezve, melynek egy tenyérnyi udvara, kevés és szűk folyosói vannak, úgy hogy az ifjúság óráközökben csak tantermében szorongásra van utalva, de a jó fegyelmesség miatt az egész intézetben csend honol. Az igazgatónak s tanároknak is nincs kényelmes, tisztességes hivatali helyiségük; a gyűjtemények is csak szegényesen vannak elhelyezve, a tanterem azonban az osztályok növendékeinek kevés számához képest elég teresek, mindenestre elég világosak és jól fűlők.

A tanteremek úgynevezett Kunze-féle padokkal vannak ellátva; a kisebb osztályokban feltolható, a nagyobbak ingatlan asztalrészekkel, a tanulók nagyságához képest különféle méretekben.

Külön könyvtára van a tanárkarnak és a tanuló ifjúságnak is.

A taneszközök részint a szertárakban, részint az iskolai tantermekben vannak elhelyezve, főleg a természetrajz és történelem tanításához szükségesek.

Classica philologiai külön múzeum itt sincs.

Az általam meglátogatott osztályok az I., II., V.,

— úgy látom jó dolgosok, de nem foghatom meg hol veszik kenyeret pénze nincs. Lehetetlen meggazdagodniok mert temérdek a gyermeke a nyavajásoknak, csak szélitibe koldul. mondja az üdvözlötlet. Igen szánom őket, a tejért csaknem meghalnak, száz, legfeljebb kétszáz elég lett volna, de ennyi rendkívülvaló s egyszersmind ilyen időben.“ *

Azonban gr. Károlyi Sándorné Barkóczy Krisztina erejét megfeszítve is kívánta megtartani, sőt boldogítani őket. A mezei munkások részére száz ökröt szerzett, gazdálkodásra oktattatta s a kézműveseket Nagy-Károlyba, a molnárokat, — miután Nagy-Majtényből az ott lakó református magyarokat a Kraszna partján fekvő Ebes nevű mocsáros pusztára átköltöztette, — ide telepítette, — a halászokat pedig, a Szamos partján fekvő Olcsva helységben helyezte el.

* * *

Szükség volt ezen történelmi adatokat előre bocsátanom, hogy megértse az olvasó minő okok kényszerítették Würtenbergből a Schwarzwald vidékén lakó svábokat hazájokból kiköltözni és e haza földén megtelepedni, s minő célja volt a Károlyi családnak, hogy

* Károlyi Fer. kora 81. lap.

őket Nagy-Károly és Erdőd vidékén ily nagy számban megtelepítse?

A sváboknak ily nagy számban való rohamos telepítése által Szatmár vármegyének, különösen N.Károly és Erdőd vidékének ábrázata a XVIII-dik század első felében egészen megváltozott.

Hol eddig tisztán református magyarok laktak, mint N.-Károly, Fény, Mező-Petri, Csanálos, Vállaj, Kálmánd, Nagy-Majtény, Erdőd, Bétek, róm. kath. svábokkal telepítettén be, ez által a református vallás nemcsak eddigi hegemoniáját, hanem e vidék magyar nemzeti mivelségét is csaknem egészen elvesztette.

A róm. kath. papok és földesurak folytonos nyomása és zaklatása alatt a református hívek a kath. innepek megtartására, körmenetekben részvételre stb. kényszerítettek; több helyeken templomaik, parokhiális helyiségeik erőszakkal elvették s német ajku sváboknak adták által. Az utóbbi szerencsétlen községek közé tartozott különösen a hajdan a Drágffy család alatt oly szépen virágzott, református magyarok által lakott „Erdőd városa is.“

* * *

Mielőtt e magyar ref. egyház elpusztulásának történetét megösmertetném, egyháztörténelmünk érdekében

VI. s ezekben, mint említém, latin nyelv tanításánál voltam jelen.

Az I. osztály tanára kezdetben az alapszámokat ismételtette 1—100-ig, s aztán ugyan e számkörben összehasonlította a latin és német számokat; hogy azonban ezekre nézve minden fonetikai mesterkedéssel sem lehetett valami szembevethető hasonlóságot feltalálni, az bizonyos. Jobban boldogult a rendelő számokkal. Felállítván azon tételt, hogy e nyelvekben a rendelő számok a tőszámnevektől superlativus raggal képeztenek, például: schön alapfok, schönste felsőfok, zwanzig = husz, zwanzigste = huszadik; hasonlóképen viginti = 20, vigintésimus = huszadik. Ez összehasonlítgatással vegyesen a rendes és rendhagyó comparatiót is felkérdezte. Azután a declinatiókat kérdezte, s a hol lehetett, a német és latin declinatiókat is összehasonlítottá ilyenformán: a latin 5-dik declinációban mely esetek egyeznek meg? Hát a németben milyen szókban egyezik meg a genitivus és a dativus? Így kérdezett tovább az első latin declinációra vonatkozólag is. Hogy az összehasonlítások mennyire megvilágítják a nyelvtényeket, mily mértékben növelik az érdekltséget, képzik a gondolkodó képességet, közönségesen tudva van; a német és latin, mint rokon nyelveken belül lehetséges is, de aprólékosságra kitérni s csak tudományos előadásba illő szőrszálhasogatással hangtani összehasonlításokra tévedni nem kell.

A tanár igen élénk, gyors kérdezgetésével a gyermekeket folytonos éberségben tartá, egyiket a másik után gyorsan is kiszóltá. A gyermekek ügyesen, okosan feleltek, minden szót mennyiségre és hangsúlyra nézve szabályszerűen kelletvén mondaniok.

A II-ik osztályban a tanár fordítottat a gyakorlókönyvből. Az egyes mondatokban levő szókat elemezte, a nyelvtani szabályokat kikérdezte, meghatározta. Aztán azokat annyiféleképen változtatta, a hányféle mondatot azon szavakból s azon mondatok alapján szerkeszteni lehetett a tanulók előhaladottságához képest. Ez a helyes módszer, nem pedig az, mely szerint lélegzet nélkül fordítják egyik mondatot a másik után. Ama módszer szerint a variált mondatokban ugyanazon szók

többször fordulván elő, annál fogva mélyen bevésődnek az emlékezetbe; másfelől a tanulók eddig szerzett nyelvtani ismereteik alkalmazásában könnyedségre és biztonságra tesznek szert. A tanulók a kitűnő tanár által kitűnően alkalmazott jó methodus mellett kitűnően feleltek. Az infinitivi constructio s a consecutio temporum szabályait is nemcsak tudták, hanem jól és elég gyorsan alkalmazták.

A szabályszerű pronuntiatio is szigoruan megköveteltetett. Alig emlékezem, hogy valaha ily derék II-ik osztályt láttam volna.

Az V-ik osztályban Ovidius metamorphosisai közül Phaëtont olvasták. A tanulók úgy olvastak, mintha folyvást scandáltak volna. A tanár az alak- és mondattani dolgokra bőven kiterjeszkedett, magyarázta a földrajzi, természetrajzi, mythologiai vonatkozásokat. Etymologizált is gyakran, de nem mindig szerencsésen. Például ez a kifejezés jöven elő „torvo capite“ = komor arczczal, így akarta a „torvus“ szót magyarázni: a rómaiak a vízi isteneket bikafejjel képelték, a bika pedig komor, vadtekinetű állat; s aztán alkalmat vett arra, hogy megkérdezze, hogy van spanyolul, olaszul, francziául a bika neve? Ez utóbbi kérdés egészen helyén van, ha a tanulók e nyelvekben valamennyire jártasok. Hát ez mind megjárná, de a taurus szó rokonait, vagyis inkább leányhajzásait emlegetve, Turint is szóba hozta, hogy olaszul Torino-nak hívják; s ebből azon következtetést lehetett tenni, hogy Turin neve is a taurus = torotól származott volna. Hát igaz az, hogy taurus bika szótól származik taurinus = bikából való, pl. cornua taurina bikaszarvak, de Turin latin neve Augusta Taurinorum, egy népfajtól, a taurinoktól származik, épúgy mint Trier város latin neve: Augusta Trevirorum egy német törzs nevéből, a trevirektől. Voltak több hasonló szófejtései is hasonló sikerrel.

Különben a tanár élénk, ügyes ember volt. Etymologizálásáról azonban a néhai V. Szabó Sámuel nyelvész-kedése s Greguss Ágostnak erre írt bírálata jutott eszembe. Vári Szabó Sámuel a magyar szókat ilyenformán eredeztette: disznó = de hiznó, dobzódni = többet hozódni,

nem tartom feleslegesnek Erdőd városáról s az előttünk annyira nevezetes Drágffy családról némely nevezetesebb történeti adatokat ide feljegyezni.

Erdőd városa Szatmár vármegye déli részén fekszik; a Szilágyságtól a Kraszna vize választja el.

Régen meglehetősen erős vár volt itt, kitetszik onnan, mert midőn János Zsigmond 1568-ban Erdőd várát a törökökkel együtt megszállván, negyven napig ostromolta volna, bár az ostrommunkálatoknál kemény faltörő ágyúkat alkalmazott, többszöri megrohanás után sem vala képes azt bevenni, és csak a várat védő német és magyar katonák meghasonlása miatt sikerült azt Hasszán Begler Bég török hadvezérnek elfoglalni, ki is a belévköket fegyverre hányta, vagy rabságra hurczoltatta, a várat pedig földig lerontotta.*

A régi vár fölírása a következő volt:

„1481. Szent György napjának nyolczadján Drágffy Bertalan kezdette csináltatni ezen Erdevvd várát, a kőfalaknak magasságát 60 singnyire, szélességét harminczra, a tornyok magasságát nyolczvanra, a kapu szélességét négy singnyire rendelvén el.“**

* Szirmai II. köt. 169. lap.

** Szirmai II. köt. 167.

Leromboltatván ezen régi vár, annak helyére a Gróf Károlyi család csinos kastélyt építettett, a négy szegleten tornyokkal s 36 szobával ellátva, a mint a legnagyobb terem falán lévő régi felírás mutatja:

„1730. Eszt. Első nagy-károlyi gr, Károlyi Sándor Istennek segítségével felépítette.“

Alatta a Károlyi és Drágffy család czimere, ez utóbbi fennálló vasmacska, koszorúval körülvéve. Oldalt két csillag, a tetején: B. D. W. T., azaz: Bartholom. Drágffy. Vojvoda. Transilv.*

Azon templom felírása, melyet Drágffy Gáspár 1540 körül adott át a ref. híveknek, következő volt: „1482. Drágffy Bertalan erdelyi Vajda, a hatalmas Mátyás király idejében, Nagy-Boldogasszony nyolczadjár, Istennek dicsőségére és a Nagy-Asszonyinak tiszteletére végezte el ezen nagy Erdeudi Szent-Egyházat.“

Ezen templom falán következő felírás is volt:

„1501. Nagyemléketű Drágffy Bertalan, Erdelyi Vajda, szent Demeter napján 54 esztendő korában ez világból istenesen kimult.“

Asztalos György.

(Folyt. köv.)

* Szirmai II. köt. 166 l.

mert a lóháton járó magyar embernek, midőn a korcsmáros által kihozott üveg bor jólesett volna, ezt mondta: többet hozni, többet hozodni; barlang = be arra el a hang; mondd ki ezeket sebesen s lesz = barlang. Erre mondta aztán Greguss bírálata végén: „Nabugodonozor.“

A VI-ik osztály derék tanára egész órán németből latinra fordítatott. A tanulóknak, kik a tanár mellett levő emelvényen felelnek, előre kellett készülniök.

Mily alaposan kellett itt tudni a német és latin nyitvtan minden részét és egész épületét! S valóban a tanulók közül igen sokan feltűnő könnyedséggel és helyesen fordították a jókora nehéz német szöveget latinra. Ily készülségű tanulóknak aztán örömmel és teljes haszonnal s tudományos színvonalon lehet a további osztályokban a latin classikusokat magyarázni.

Nálunk is némely helyeken több gondot kell a négy alsó, sőt az alsó hat osztályban, a nyelv tudására, [még] pedig az anyanyelv és a latin nyelv tudására fordítani, mint eddig, s e tekintetben jó lenne az osztrák példát követni. Itt szigoruan veszik a nyelv tudását, tehát a latinra fordítást is.

Nálunk azonban az újabb időben egészen ellenkező irány kezd érvényesülni. Nagy tekintélyű paedagogusok azon véleményt terjesztik, hogy a latinra fordítást nem lehet szigoruan venni, sőt az érettségi írásbeli vizsga tárgyai közül ki is kell hagyni, hanem e helyett azt kell szigoruan követelni, hogy a maturusok latin prózából és kötött szövegből szépen fordítsanak magyarra s fordítás közben szótárt ne használhassanak. Azt mondják, ez jobb intézkedés lesz a jelenleginél, nagyobb szorgalomra sarkalja az ifjúságot s többet fog érni az anyanyelvre való szép fordítás, mint egy néhány mondatnak sokszor szánalmasan sikerülő áttétele latin nyelvre.

Bármennyire kedvencz nézet is ez bizonyos körökben, nem tudom helyeselni. Először is azért, mert mihelyt a latin nyelvre ily módosítás hozatik be, egyfelől maga az ifjúság, másfelől a társadalom léhább része azonnal szereti hinni és terjeszteni, hogy a latin nyelv ma már nem oly fontos, mint volt régen, mi szükség is reá; hiszen ma már nem tanácskozási, nem is irodalmi nyelv. S lassankint oly pressió keletkezik ellene, mint a göröggel szemben. A latin nyelvnek pedig nemesak elméleti nagy jelentősége van az ifjúság nevelésében, a latin klasszikusok tanítása nemcsak az ész és ízlés fejlesztésére van befolyással, hanem a tudomány egyes ágaiban való tanulmányozás, búvárkodás is, főleg a jog- és történettudásra s theologusra nézve, latin nyelv alapos tudása nélkül merőben lehetetlen. Aztán az is igaz, tudja ezt mindenki, a ki nyelveket tanult, hogy csak az ért igazán valamely nyelvet, a ki arra lehető könnyűséggel és szabályosan át tudja tenni gondolatait, az ilyen érti meg és tartja is meg a nyelv finomabb árnyalatait és megkülönböztetéseit a gondolatok kifejezéseiben, sőt az ilyennek emlékezetében maradnak meg soká kellő világításban az egyes szavak is. Ez árnyalatok értése és ismerete s a szóbőség pedig a szótár segítségével nélkül való szép fordításnak szükségképi feltételei.

Ha a latin nyelv és irodalom tanítása tekintetében csakugyan reformot kell behozni, akkor legyen az olyan, a mi az ifjúságot annak szorgalmasabb, kitartóbb tanulására buzdítja és nem fordítja.

Nézetem szerint helyesebb lenne a némelyek által contempált változtatásoknál, ha kimondatnék, hogy az érettségi írásbeli latin dolgozatoknál szótárt használni nem szabad. Oly magyar szöveget kell mindenkor

feladni, a mely az ifjúság nyelvi tudásának teljesen megfelel. Szorgalommal és észszel jó methodus mellett nyolcz év alatt sokat lehet tanulni.

* * *

Főtiszteletű és méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Most hivatalba lépésem kezdetén eszközeim számba vétele mellett utazással mintegy három hetet fordíthattam tanulmányozásra. E tanulmányozás a saját iskoláinkban szerzett tapasztalatokkal egybevetve arról győzött meg engem, hogy felekezeti kitünőbb gymnasiumaink és az állami gymnasiumok között tanítás és előmenetel tekintetében feltűnőbb különbség a mi hátrányunkra nem észlelhető s meg vagyok győződve, hogy ott, hol az iskola jól rendezettsége mellett a képzett erők az iskola felvirágoztatására nemes ambícióval törekednek, az ily különbség, ha van is még, mielőbb megszűnik s köztük az elsőség felett fog folyni a verseny; de vannak intézeteink, melyek első sorban a szegénység és az abból eredő sok rosszak miatt, de a fejtelenség és más gyarlóság miatt is, bizony távol állanak. A szegénység egyik legveszedelmesebb következménye, hogy rosszul fizetett tanárok örök változásban, hullámozásban vannak. A mely intézetnek pedig állandó, derék tanárkara nincs, ott sem tanítás, sem nevelés nem állhat virágzó lábbon; a szegénység kifo-lyása a túlsufaltság, az osztályok nagy népes-sége is. A szegénység legfőbb oka lesz, ha gymnasiumaink egy jó része magas feladatá-nak meg nem felelhet, s ha az állam jól ren-dezett tanintézeteivel a versenyt fenn nem tarthatja.

Ha majd a tanulmányozásra több időm lesz s ha az utazás legfőbb eszköze, a pénz, nem fog hiányozni, igyekezem külföldre beljebb menni, a melyet különben is ismerek, hogy eltanuljam a jót s értékesíthessem gymnasiumaink javára.

Most mély tiszteletem kifejezése mellett maradok

Debreczen, 1895. aug. 29. A főtiszteletű és méltóságos egyházkerületi Közgyűlésnek alázatos szolgája

Joó István,
gymnasiumi felügyelő.

Az egyházi esketésről a protestáns püspökök által adott javaslat 10. §-a.

Ezen §. világos értelmében úgy a lutheránus, mint a kálvinista lelkészeket október 1-je után is jogosan megilleti az eddig törvényes rendeletek által megállapított esketési stóla mindaddig, míg az egész stóla-ügy rendezve nem lesz.

Mint hazafi nem tartom ugyan helyesnek az esketést azokkal szemben, a kiknek házassága polgári úton

jogérvényesen megkötött immár, — mert ha a lelkészek ezután is eskethetnek Magyarországon: beszélhet annak a bigott római katolikus és ó-hitű házaspárnak akár maga az állam legfőbb tisztviselője is — mondhatja neki, hogy házasságát nem a lelkész által elmondott eskü, hanem a polgári közeg által végzett szertartás tette jogérvényessé, törvényessé, — nem ér az semmit. Gúnyosan fogja visszafelelni: a polgári közeg csak megkötötte házasságunkat, míg a lelkész esketése nemcsak törvényessé, hanem *szentlé* is tette azt.

Hogy az ilyen meggyőződés nem az állam tekintélyét, hatalmát emeli, hanem a plebánusokét és a pópákét: ki vonhatja józanon kétségbe? . . .

Már pedig Magyarországon nem arra van szükség, hogy a plebánusok és a pópák tekintélye, hatalma emeltessék, hanem arra, hogy az állam tekintélye, az állam hatalma elvalahára felibe emeltessék már a plebánusok és a pópák tekintélyének, hatalmának, — a nép alsó rétegében élők meggyőződésében is.

Ez pedig csak úgy érhető el, ha a pópák jövőre nem esketnek házaspárokat.

Igy érzek, így gondolkozom én, mint magyar *hazafi*.

Mint *lelkész* azonban meghajlok minden felsőbb hatósági intézkedés előtt s teljesítek minden felsőbb hatósági rendeletet.

Ez a kényszerűség a hivatal természetében fekszik. Ha másként cselekedném: nem lehetnék lelkész.

Felszólalásomnak azonban nem az az oka, hogy ezt nyilvánosan kijelentsem lelkészársaim előtt, hanem az, hogy kifejezést adjak azon meggyőződésemnek, miszerint a „Javaslat“ készítője és annak elfogadói nem vettek figyelembe egy nagyon is fontos körülményt, azt t. i., miszerint így a *helybeliek* (ha úgy a vőlegény, mint a menyasszony ugyanazon egyházközségben született) 3 frttal fizetnek többet, mint a mennyi volt *idáig* az esketési stóla.

Helybeli jegyesek idáig 2 frtot fizettek az esketésért, ha a megszabott időben, módon és helyen esküdtek. Ha a már polgárilag megkötött házastársak megesketésének stólája ezután is 2 frt lesz: akkor a házasság polgári és egyházi megkötése 5 frtba fog kerülni.

Igenis, 5 frtba, mert a jegyesek tartoznak a polgári közegnek átadni keresztlevelüket, már pedig 2 keresztlevelének a kiváltása bélyegekkal együtt épen 3 frtba kerül minálunk.

Én még a tisztességgel sem tudom összeegyeztetni azt, hogy esketésért 4 frtot fizessenek nekem ezután azok, a kiknek összeeskütése eddig csak 2 frtba került volt. Kijelentem azért, hogy én a helybelieket, ha esketés előtt mindketten kiveszik keresztlevelüket, vagy — ha özvegyekről van szó — kiveszik elhunyt élettársuknak a halotti bizonyítványát, — ingyen fogom esketni.

És miért is ne tenném ezt? hiszen így is megkapom az eddigi 2 frt stólát s a felek így is 3 frtot fizetnek az eddigi 2 forint helyett . . . bélyegre adván az 1 frtot.

Ha azonban vidéki legény fog elvenni idevaló leányt, a vőlegénytől 3 frtot veszek és nem 4-et, mint eddig, mivelhogy az én 4-dik frtomat a menyasszony megfizette már az ő keresztlevelének kiváltásakor, a mi közvetlen az esküvő előtt történt meg.

Az ilyen vőlegény eddig nekem 4 frtot (dupla stólát), az ő lelkészének hirdetésért 1 frtot, keresztlevelért (vagy halotti bizonyítványért) 1 s hirdetési bizonyítványért is 1 frtot, tehát három frtot, a bélyegekkal 4 frtot s így summa summárum 8 frtot fizetett.

Ezután az én taksám szerint ez az összeg keve-

sebb lesz 2 frttal; vagyis ilyen esetben a menyasszony költ 1 frt 50 krt, a vőlegény $1:50+3 = 4:50$ frtot, — együtt 6 frtot.

Kérdések kérdése azonban, hogy nem jobb, nem jövedelmezőbb lenne-e ilyenkor is megelégedni 2 frttal, a mely összegnek felét a menyasszony megfizetvén már, az ő keresztlevelének (elhunyt férje halotti bizonyítványának) kiváltása által a vőlegény fizetne csakis egy frtot.

Az én meggyőződésem az, hogy jobb és jövedelmezőbb is lenne ez.

A sűrű krajczár jobb a ritka forintnál.

Sapientia pauca . . .

Ágya,

Nagy Sándor,
ev. ref. lelkész.

KÖZÉLETÜNK.

A nagy-szalontai egyházmegye közgyűlése.

A nagy-szalontai ev. ref. egyházmegye augusztus hó 29-ik napján tartotta meg nyári közgyűlését N.-Szalontán, Széll Kálmán esperes és Tisza Kálmán e. m. gondnok kettős elnöksége alatt. Ünneplő tette e gyűlést azon körülmény, hogy e. megyénk nagyérdemű gondnoka néhány nappal ezelőtt töltötte be gondnokságának 40-edik esztendejét s csak sajnálni lehet, hogy egyházmegyénk papsága nem birt tudomással erről, mert akkor bizonyára nagyobb számban jött volna el; így meglehetősen kevesen valánk. A mit a lelkész kar elmulasztott, azt kipótolták a n.-szalontaiak, a kiknek tudomásukra jutván a dolog, oly nagy számmal jelentek meg, valláskülönség nélkül a gyűlés színhelyén, a gymnasium nagytermében, hogy az zsúfolásig megtelt. Harsány éljenzés zúgott fel, a mint szeretett gondnokunk, espere-sünk és a tanácsbírói kar által kísérve, a teremben megjelent, mely nem szűnt meg mindaddig, míg az elnökség és a tanácsbírói kar helyét a zöld asztalnál el nem foglalta.

Gyűlést megnyitó imádság, s a Tisza Kálmán 40 éves egyh. m. gondnokságáról való megemlékezés után, melyet ezen b. lap mult számában már, a gyűlés utáni banketten mondott esperesi toasztal együtt részletesen közölt, a gyűlés hozzá fogott a 31 pontból álló tárgysorozat tárgyalásához. Az előadó jegyzők a náluk már megszokott készültséggel referáltak s mivel alig volt tárgy, a mely hosszabb felszólalást provokált volna, $\frac{1}{2}$ 12-re a közgyűlés véget ért; $\frac{1}{2}$ 1-re pedig két bírósági ügy is ítélettel láttatott el. A gyűlés lefolyása a következő volt:

Először a gyűlési képviselők igazoltattak, azután a gyűlésen meg nem jelenhetett Fábián László és Tisza István tanácsbírák, valamint Nagy Dániel komádij, Nagy Elek sonkolyosi lelkészek és Vadas Gyula csermői segédlelkész tanító elmaradásáról tétetett jelentés; majd a tanácskozási sorrend állapított meg, mely után esperesünknek a törvényszerű egyházlátogatásról betérjesztett jelentése olvastatott fel. E jelentés iskoláinkat általában jóknak mondja s felsorolja az iskolákra vonatkozó statisztikai adatokat. Van egyházmegyénknek 34 fiú, 32 leány- és 34 vegyes-iskolatanítója; tehát összesen száz. Okleveles köztük 71, igazolványos 16, kibocsátott 5, lelkész tanító 3, segédlelkész tanító 1; nincs képesítése 4-nek. Állandó 82, ideiglenes 15, segéd 3. Javadalmazásuk, lakáson kívül 47734 frtra rúg évenként. Tanítványaik száma a mindennapi iskolában 8753, az ismétlődően 1897. Kötő eredményel tanítottak: Váczi Sándor vadászi, Mikó Márton

sarkadi, Kis Gábor okányi, Lehoczki József és Szabó József n. zerindi, Horvát József anti, Ferenczi József, (ki azóta már meghalt) és Kis István köte-gyáni, Batori István gyanté pusztai, Kapéri Károly, Török Gyula, Szabó Gyula, Sütő Antal, Bakk János nagy-szalontai tanítók és Fogarasi Bálint radna-lippai körlelkész, - össze-15-en; jeles eredményt mutatott 39, elegendőt 46 tanító. Nem elegendő volt az eredmény a gyantai leányiskolában s mivel ezen iskola vezetőjét, Pap Gábort évek óta hiába sürgeti egyházmegyénk, hogy több szorgalmat fejtessen ki: most a közgyűlés állásáról elmozdította. 9220 mindennapi iskolaköteles közül feljárt 8659; iskolába nem járt, vagy azt idő előtt elhagyta 561. Az ismétlődő iskola kötelesek száma 3302, ezek közül feljárt 1995, nem járt 1307, főképen azért, mert egyházmegyénk 14 egyháza még most sem tudott ismétlődő iskolát létesíteni. Idegen vallású tanuló iskoláinkban: 328. Az iskolaépületek száma 83, melyek 99 tantermet foglalnak magukban; ezek közül törvényszerű 51, kielégítő 38, tűrhető 9, rossz 1. Az iskoláztatásra fordított évi költség 53108 frtot tett ki.

Melegen üdvözli a jelentés Nagy Dániel komádi, Bedrich József szemlaki lelkészeket és Szabó József n. zerindi tanítót, amazokat 50 éves lelkészi, emezt 40 éves tanítói működése alkalmából. A hiv sáfároknak szolgáljon az egyházmegye elismerése buzdításul a további munkához!

Mély sajnálattal emlékezik meg az esperesi jelentés végre Szilágyi Sándor boros-sebesi lelkész és Ferenczi József köte-gyáni tanító elhunytáról. Buzgó munkások voltak mindketten s méltók a fájdalmas megemlékezésre. Nyugodjanak békében!

Az esperesi jelentés után sajnálattal értesült a közgyűlés, hogy *Sántha István* n.-szalontai ügyvéd, egyházmegyénknek e nagy tevékenységű tanácsbírája, világi főjegyzője, ki ezek mellett még az e. m. számvevőszéknek elnöke s a lelkészi gyámintézet választmányának is tagja volt, az e. megye területéről leendő elköltözése miatt, az általa viselt tisztségekről lemond. A közgyűlés felhívása folytán azonban a tanácsbírói tisztelet, mint a mely a más e. megye területén való lakással is összefér, megtartani hajlandónak nyilatkozott. A többi általa viselt állások betöltésére szavazás rendeltetett el.

Az esperes által továbbított számadást, melyet a gyűlés két tagja a gyűlés folyama alatt átvizsgált, helybenhagyta, s az esperesnek a skontro-ügyekről beterjesztett jelentését tudomásul vette a közgyűlés.

Rövid vitát keltett az országos lelkészi gyámintézet alapszabály tervezete s illetőleg ennek az a pontja, mely azt mondja ki, hogy az állásától itéletileg elmozdított lelkésznek családja sem tarthat igényt a gyámintézet segélyére. Ellene szóltak ennek Bősziorményi Lajos és Márk Ferencz tanácsbírák; a közgyűlés azonban Széll Kálmán, Tisza Kálmán elnökök és dr. Balog Elek tanácsbíró felszólalása után az eredeti szöveg fentartása mellett nyilatkozott s az alapszabály-tervezetet, miután az a mult évi alapszabály-tervezettel szemben kifejezett kívánásoknak lehetőleg eleget tett s benne a közvélemény is megnyugodott, változatlanul elfogadta.

A n.-váradai leánynevelő intézet tervbe vett építkezéséhez, — melyet 25376 frt 38 kr előirányzattal még ez év őszén megkezdeni javasol az internátus ügyében, az érdekelt három egyházmegye részéről kiküldött bizottság, — beleegyezését adta a közgyűlés.

A *remetei* lelkészválasztás helybenhagyatott, Szatmári István volt n.-szalontai segédlelkész ezen állomáson megerősítetett.

Helyben hagyta a közgyűlés Bódogh János kis-marjai és Lehelössy István bujji lelkészek esereszerződését is; így alapos a remény, hogy Kis-Marjában a minden komolyabb ok nélkül megzavart nyugalom helyre áll.

A *számvevőszék* jelentése folytán a körösszeg-apátii gondnok fegyelmi eljárás terhe alatt útasítottik, hogy hiányos felszerelése miatt már a tavaszi gyűlés által visszaútasított számadását záros határidő alatt felszerelten terjessze be.

Gyanta leszakadással fenyegető temploma tetejét 1226 frt 18 kr. költséggel renoválni akarja s hogy ezt végrehajthassa, 1963 frt pótdó kivetésére engedélyt kér. Megadatik.

Sonkolyos beterjeszti megerősítés végett az állammal külön leányiskola építésére nézve kötött szerződését. Az egyház köteles új tantermet építeni s hogy ezt tehesse, az állam a tanterem évi haszonbérét, 80 frtot, tíz évre előre kifizeti. Jóváhagyatott.

Szentleányfalva, hogy iskoláját fentarthassa, államsegélyért akar folyamodni s ehhez az e. megye beleegyezését kéri. Megadatik.

Több apróbb ügy elintézése után a *közalapi* és *ref. segélyegyleti* kérvények tárgyalattak. A radna-lippai egyház 300, a ménes-gyoroki 200, a pankotai 150, a nyégerfalvai 100, a pankotai lelkész, a csermői és szintyei segédlelkész tanítók egyenként 100—100 frt közalapi, — a vadászi, ágyai és gyantai lelkészek, hogy filiáikat látogathassák, 50—50 frt ref. egyleti segélyre ajánlatnak. A pankotai lelkész kérvénye, ki a *rendkívüli államssegélyből*, a mely tudvalevőleg elemi csapások által okozott károk enyhítésére van fentartva, istálló-építésére kért segélyt — visszaútasítja.

Gaal György komádi segédlelkész bekebelezetett.

Csató Gyula köte-gyáni, Sági Péter tenkei, Mangu Áron n.-szalontai, Kolozsi Géza okányi, Koczóh Lajos ágyai és Stiglicz Sándor mező-sassi tanítók állomásaikon véglegesen megerősítettek s Tóth István gymnasiumi tanuló az egyházmegye alapítványára felvétetett. Ezzel a közgyűlés véget ért.

Rövid szünet után az *e. m. bírósága* tartott ülést, melyen először az időszaki tanács alakított meg, melynek rendes s illetve pöttagjai lettek: Balog Ambrus, dr. Balogh Elek, Bősziorményi Lajnos, Nagy Imre és Tisza István.

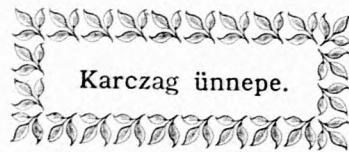
Két fegyelmi ügy foglalkoztatta ezúttal a bíróságot.

Az egyik Kutasi Ferencz és Asztalos Ferencz b.-bősziorményi egymással czivakodó tanítók ügye. A bíróság 4 szóval 3 ellen Kutasit az e. m. tanítói segélyegylet javára fizetendő 50 frt pénzbírságra s 22 frt per-költségben marasztalta el.

A másik Kiss Sándor komádi tanító fegyelmi ügye, kit a bíróság, a *tanításban való hanyagság miatt* feddésre ítelt.

Mindkét ítélet ellen felebbezés jelentetett be.

Kutasmenti.

Karczag ünnepe.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület egyik legnépesebb és legvirágzóbb egyháza, a Nagy-Kúnság hajdani főhelye, *Karczag* e hó 11-én, szerdán, örömmünnepet ült. Ekkor volt *temploma fennállásának százados évfordulója*, egyszersmind ekkor avatta fel az egyház nagy áldozat-

tokkal épített szép új *gymnasiumát* és *központi leányiskoláját*, amaz mintegy 50,000 forintba, emez 17,000 forintba került.

Az ünnepélyre már napokkal előbb készült s nagy várakozással tekintett a város apraja-nagyja. Nem, faj és valláskülönbség nélkül örvendeztek különösen annak, hogy a felsőbb tudománynak és a népnevelésnek egyház és város karöltve díszes csarnokokat emelhettek. Az ünnepély tehát Karczag egész egyetértő társadalmának ünnepe volt.

Szeptember 10-én *Kiss Áron* püspök fogadására több ezer főnyi tömeg gyűlt össze az állomáson, a hol a heves-nagykúnsági egyházmegye papsága is sereglett. Ez egyházmegye ugyanis az ünnepély napján tartotta gyűlését Karczagon. A püspököt és kíséretét (*Kiss Albert*, *K. Tóth Kálmán* lelkészek, *Jóó István* gymn. felügyelő) lelkesült ovációkkal fogadták s az üdvözlő beszédek elhangzása után, harangzúgás között megindult az óriási menet a hosszú s egyenes vasút-utczán be a városba. Elöl a festői bandérium szálás kún legényekkel, utána a püspök fogata s azután a kocsik nagy száma. Két oldalt az óriás tömeg hömpölygött s éltette a népszerű, ősz püspököt. A házak fel voltak lobogózva. A püspök *Madarász Imre* lelkész s orsz. képviselőhöz szállt.

Az ünnepély másnap reggel 8 órakor kezdődött a templomban, mely — bár egyike hazánk legnagyobb templomainak — ez alkalommal színültig megtelt minden rendű, rangú és vallású hallgatósággal. Ott láttuk a fentebbieken kívül: *Dorogi Lajos*, *Szabó János* espereseket, *Horthy István* gondnok, főrendiházi tagot, *Papp Elek* orsz. képviselőt, az iskolák képviselőit, mint: a debreczeni ev. ref. főiskola részéről *S. Szabó Józsefet*, a kis-újszállási ev. ref. főgymnasium részéről a tanári kar 8 tagját, élükön *Pruzsinszky Pál* igazgatóval; a mezőtúri ev. ref. főgymn. részéről: *dr. Biatsy József* igazgatót, a heves-nagykúnsági egyházmegye egyházi és világi tisztviselőit s más megyékből *Eröss Lajost*, *Révész Mihályt* és többeket. Ott voltak — a mi nagyon szép jele a vallásos türelemnek — *Zsigray János* róm. kath. és *Popovits János* gör. kath. lelkészek is.

Gyülekezeti éneklés után *Madarász Imre* mondott hálaimát a tőle megszokott ékes nyelven s mindenkit megható módon. *Hajnal Elek* lelkész felolvasta az egyház templomának viszontagságos, de tanuságos és érdekes történetét. Adatait a templom falában tett ásatások és felfedezések által is gazdagította. A kissé hosszúra nyúlt felolvasás után a füladságig meleg templomnál mindenki vágyakozott a szabad levegőre, a közönség tudóult kifelé s helyet foglalt a torony előtti szép és ez alkalomra lázas sietséggel kiteglázott térségen. Itt ismét felzendült az ének, mely után *Madarász Imre*, mint a presbiterium egyik elnöke szép beszéd kíséretében átadta az új iskola-épületeket a püspöknek, különösen kiemelve, hogy azokat minden másfelől jövő segély nélkül, emelte az egyház. *Kiss Áron* püspök remek hasonlattal kezdődő beszéddel vette át az épületeket, hivatkozván a Krisztus megdicsőülésének jelenetére s a Péter által kívánt három hajlékra. Az egyh. kerület védő és pártfogó gondjai alá vette az intézeteket s megáldotta azokat gyönyörű imádsággal. Ennek elhangzása után a gymn. felügyelőt *Simon Géza*, a leányiskoláét *Boros Ambrus* igazgatók vették át s éljenek között ígértek szép és nagy dolgokat.

Most egy szép jelenet következett. A püspök előtt körben álló s fehér ruhába öltözött leányok, kik a templomban az úrasztala körül foglaltak helyet, kezökben egy-egy virágbokrétaival sorban a püspökhöz járultak és a bokrétaát hódolatuk jeléül eleibe helyezték. Ének-

lés és harangzúgás között az ünnepély véget ért. A templomban kezdetét vette az egyh. megyei közgyűlés *Dorogi Lajos* esperes és *Horthy István* gondnok elnöklése alatt.

Délután 2 órakor a gymn. tornacsarnokában 500 teritékű gazdag *közébedet* adott az egyház. Itt *Kiss Áron* püspök koronás királyunkért üritett poharat. Beszédét a közönség tiszteletteljes csendben állva hallgatta meg. Ezután megereidtek a pohárköszöntések, melyek közül különösen frappans hatást értek: *Madarász Imréé* a vendégekre, *Dorogi Lajosé* az egyetértésre, *Rácz Miklósé* *Szabó Jánosra*, *Szabó Jánosé* a polgárságra, *Gulyás Lajosé* *Dorogi Lajosra*, *Papp Eleké* a nőkre, *K. Tóth Kálmáné* a gyülekezetre, *Sarkadi Imréé* *Horthy Istvánra*, stb. stb. A szép napot este táncmultság zárta be.

NEKROLOG.

KUBINYI KÁROLY

1827—1895.

Egy nemes egyszerűségben, nem tüntető hanggal, de folytonos munkában eltöltött élet ért véget mult hó 21-én Kubinyi Károly börvelyi lelkész halálával. Közjóra irányult tetteit zajtalanul, szerényen hajtotta végre, pedig méltán hirdethette volna urbi et orbi s ő még csak említetni sem szerette, hírt, nevet nem kovácsolt belőle önmagának, mások dicsőítésére nem vágyott, tiszta öntudata volt legszebb jutalma.

A ki a szerényen elvonuló, kevés szavú, magát sehol fel nem toló egyszerű lelkészt látta, nem is képzelte azt a forró lelkesedést kebelében, mely a hol kellett, magas lánggra csapott, nem képzelte a szilárd tetterőt benne, mely nem lankadt, míg teljes eredményt nem ért el.

Élete egyes mozzanatai bizonyoságot tesznek erről.

Győrteleken 1827. november 20-án született, hol atyja Mihály nemesek hadnagya volt. A tudomány-szomjas ifjú Sárospatakon a szabadságharcz hírére hűtlen lett könyveit s felcserehvén fegyverrel, Mars mezejére sietett, hol mint egyszerű honvéd bátran végig küzdte ama nemes harczt, melynek gyászos befejeztével ismét felvette szintén Sárospatakon könyveit s bevégezvén tanulmányait rektoriára ment ki Jármba. Majd K.-Jánosiban s Ilken segéd lelkészkedvén, — mi-alatt az egyházmegyei levéltárt is rendezte, — 1865-ben Hodászra választatott lelkészül s itt a következő évben nőül vevén a szolid lelkületű, gondos és hű nőt, *Biró Esztert*, boldog családi élet között végezte híven lelkészi teendőit 1883 tavaszáig, midőn a sokkal népesebb börvelyi egyház megválasztván, oda költözött át.

Hodászban a templom renoválása s magtár-alapítás képezik maradandó nagyobb alkotásait, míg Börvelyben rövid idő alatt két új harang öntetése, s egy impozáns iskolai épület felállítása hirdeti buzgó és sikeres tevékenységét.

Erdemeit s tehetségeit méltányolta egyházmegyéje is, még hodászi lelkészsége alatt megválasztván tanácsbírójául, majd a lelkészjelölő bizottság tagjául s a tanügyi bizottság elnökéül, mely összes hivatalairól — midőn betegsége miatt azoknak lelkiismeretes pontossággal megfelelni nem érezte magát elég erősnek, — többszöri felkérés daczára is lemondott.

Nem a nehéz munkától, a terhes hivataltól akart ő ok nélkül visszavonulni, de betegsége csakugyan súlyos volt, súlyosabb, mint látszott, annyira, hogy élete

utóbbi éveiben semmi lelkeszi teendőt nem volt képes végezni s több évi szenvedéseire megváltás volt a halál.

A papi háznál Asztalos György n.-károlyi lelkesz imádsága s Asztalos Kálmán beszéde után kivittük az egyház és rokonság számos koszorújával borított kopersót a temetőbe, hol még Kiss Sándor segédlelkész búcsúzóval el szeretett főnökétől, a nemesen megfutott és sok szenvedés után bezárult életre reáborult a sír nyugalmat adó hantja.

Tetteid fel vannak írva mennyben!

Emberek dicsőítésére nem vágytál, méltó jutalmad találd fel az égből!

Berey József.

IRODALOM.

Dolgozatok stb. Irta *Mitrovics Gyula*. I. füzet. Sárospatak.

Jeleztük már röviden ezen füzet megjelenését. Szerzője a debreczeni lelkeszválasztási mozgalmak hatása alatt bocsátotta közre ezen, Balogh Ferencz ellen irányuló dolgozatait, melyek tíz évvel ezelőtt láttak napvilágot a „Sárospataki Lapok”-ban. Nem akarjuk e füzetkét bővebben méltatni, csak röviden megjegyezzük, hogy Balogh Ferencz a „Debr. Ellenőr” f. hó 3-án megjelent számában egy hosszabb cikkben foglalkozik azzal. Ugyancsak Mitrovics Gyulától közelebb megjelent egy másik mű is: *A polgári házasság törvényei* párhuzamban az eddigi házassági joggal. Egyházjogi tanulmány. A sárospataki irodalmi kör ezen kiadványa külön lenyomat szintén a „Sárospataki Lapok”-ból. Ára 60 kr. Sok tanulmányval, nagy tudományos készültséggel írt munka.

Ó-szövetségi történetek. Szövegét a szentírás alapján a magyar nép számára írta *Jámbor Lajos* békési néptanító. 41 képpel. Nyomatott a kiadó-tulajdonos Hornyánszky V. könyvnyomtató intézetében Budapesten. Ára kötve 60 kr.

Második könyve ez már Jámbor Lajosnak, egyházunk eme hű és buzgó munkában nemes szolgájának, melyben lendületes versekkel írja le a biblia szent történeteit, okulására népünknek, terjesztésére a szent könyv tudományának. Első művében Jézus élettörténetét dolgozta föl. Ezen kötetben, mely 140 nagy lapra terjed s melynek igen díszes kiállításáról kezeskedik Hornyánszky kitűnő nyomdája, 19 főszakasz alá foglalja össze a szerző az ó-szövetségi történetek fontosabb mozzanatait, a teremtéstől lejjövén a Krisztusról való profétai jóvendölések leírásáig. Mikor a tisztelt szerzőnek őszinte örömmel gratulálunk új művéhez, egyszersmind melegen ajánljuk ezt minden bibliáját, vallását szerető olvasónak pártfogásába.

Népszerű egészségtan. A köznép és népiskolai növendékek számára írta *Zih Károly* békés-szentandrás ev. ref. néptanító. Ára 18 kr. Negyedik kiadás. A szerző tulajdona. Tizenöt czim alatt (Levegő. A tisztaság. Ruházat. Evés. Alvás. Mértékletesség. A test edzése. Betegség kiütésekor való teendők. Betegekre való bánásmód. Járványos és ragályos betegségekről. Egés által okozott sebekről. Rossz szokások. A lélek betegségeiről. Vérmérgezés) majd *életmentési kísérletek* czimen 8 különböző esetben adott hasznos utbaigazítást,

fejtegeti ezen igazán jó könyvecske a népszerű egészségtan gyakorlati szabályait. Ajánlására e műnek elég rámutatnunk arra, hogy immár negyedik kiadásban jelent meg, a mely körülmény mi nálunk igen sokat mond. Jó lélekkel ajánljuk e könyvecsket úgy magánosok, mint főleg az iskolai hatóságok pártoló figyelmébe.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tanév megnyitása a debreczeni főiskolában.** Folyó hó 9-én, hétfőn d. e. 9 órakor nyitott meg a tanév debreczeni főiskolánkban ünnepélyes istenisztelettel. Jelen voltak a csaknem teljes számmal megjelent tanárkaron és az oratoriumot minden zugában megtöltött tanuló ifjuságon kívül, Kiss Áron püspök, Lukács Ödön esperes, Némethy Lajos lelkesz, Joó István egyh. ker. gymn. felügyelő, az alsó-szabolcs-hajdúvidéki egyház-megye épen ülésező lelkeszi értekezletének mintegy 12 tagja, Igyártó Sándor törvényszéki elnök, Debreczen előkelő társadalmából Lengyel Imre, dr. Medve Kálmán, Márk Endre és többen. Az iskolai évet megnyitó imádságot Csiky Lajos mondotta. Istenisztelet után a tanári gyűlésteremben főtiszt. püspök úr üdvözölte meleg szavakkal a tanárkarok tagjait, Isten áldását kérvén munkájokra. A püspöki üdvözlést Sass Béla ez évi akadémiai igazgató a következő beszéddel viszonzta: „Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Ur! Midőn a vallás és tudomány eme szentelt csarnokaiban, hosszas némaság után, most ismét pezsgő élet támad és e főiskola tanárkarának az új iskolai esztendőben először van alkalma találkozni a főiskola fentartó testületeinek nagyérdemű képviselőivel, legyen megengedve a főiskola tanárainak, hogy — halvány visszhang gyanánt Főtisztelőségnek imént elhangzott, meleg sugárzó, lelkes üdvözlő szavaira — kifejezhessék Főtisztelőség, mint soraik vezére és e főiskolának bölcs kormányosa előtt őszinte, mély tiszteletüket, kegyeletüket, ragaszkodásukat s köteles hűséggel, odaadással bocsáthassák Főtisztelőség rendelkezésére tehetségeiket, erőik legjavát. A most megnyitandó új iskolai év, a melyben hazánk ezredéves fennállásának fogja megülni emlékűnapját, főiskolánk fejlődésének történetében is új, nagyobb szabású kezdeményezés esztendeje lesz. Addig is, míg a debreczeni prot. egyetemnek mindannyiunk szívében ott élő eszményképét megtestesíthetnök, egy új, életerős akadémiai tan-szakkal, a bölcséleti szakkal, akarjuk kibővíteni akadémiai oktatásunk jelenlegi kereteit, egyszersmind támogatni, mélyebbé, tartalmasabbá tenni a meglevő szakoknak munkáját. Azt akarjuk, hogy ez a főiskola, a mely a nagy magyar Alföld szellemi és vallás-erkölcsi életének századokon át volt hatalmas pharosa, jövőben a magyar nemzeti cultura fényét még messzebb vethesse s a magyar honfi-ézés jótékony melegét még gazdagabban árasztassa, mint tette idáig. Ámde ez a cél, ez a törekvés, a mely valamennyiünk részéről körültekintő ovatosságot, e főiskola fentartó testületei s általában reform. egyházunk társadalma részéről talán újabb, jelentékeny anyagi áldozatokat követel, a maga megvalósulásának, még pedig méltó alakban leendő megvalósulásának legerősebb biztosítékait épen a Főtisztelőség gazdag tapasztalataiban, bölcsességében, főiskolánk iránti meleg szeretetében, állásának, személyiségének, tekintélyének súlyában találja fel. És mi Főtisztelőségnek hű és lelkes munkatársai a jelen alkalmat sem mulaszt-

hatjuk el, hogy ne kérnök a gondviselést, miként Főtiszteletűséged drága életét ennek a föladatnak s általában egyházi közéletünk nagy érdekeinek még igen sokáig tartsa meg s áraszsza el kegyelemnek, erőnek lelkével. A midőn én úgy Főtiszteletűséged, mint a debreczeni ref. egyház és Debreczen város mélyen tisztelt képviselői előtt tanárkarunknak hálás köszönetét tolmácsolom tanév-megnyitó ünnepélyünkön való szíves megjelenésükért és főiskolánk iránti ama rokonszenves érdeklődésükért, a melynek mostani megjelenésük is kedves záloga, engedjék meg, hogy főiskolánk tanárkarát nagyrabecsült jóindulatukba s minden e főiskola javát, fölvirágzását célzó önzetlen törekvésében hathatós támogatásukba is ajánlhassam." Ezen beszéd elhangzása után a díszterembe ment át a gyülekezet, meghallgatandó Sass Béla akad. igazgatói székfoglaló értekezését. Ezen értekezés emelkedett, sokszor költőileg lendületes hangon a zoltárok keletkezésének korával foglalkozott, majd néhány zoltárfordítást adott s végre az ifjusághoz fordulva, ehhez szólt a bölcs tanácsadás hangján. Igen-igen ritkán hallottunk még tudós értekezést, mely szorosán veit szakszerű-éje mellett is ily általános érdekeltiséget tudott volna felköltetni, mint ezen igazgatói székfoglaló beszéd. Az egy óra hosszáig tartott értekezés egész terjedelmében meg fog majd jelenni a f. tanévi akadémiái értesítőben; lapunkban pedig néhány felolvasott zoltárfordítást kezdünk már ezen számban közleni.

— **Theologiai alapvizsgálat.** A debreczeni főiskola theologiai akadémiáján tavaly másodikévet végzett hittan-hallgatók közül f. hó 10., 11., 12. napján theologiai alapvizsgálatot tettek 8-an, u. m. Bede László, Bogdán Lajos, Csernák Béla, Kúthy Zsolt, Lövei Miklós, Óri Tamás, Szabó Bertalan, Szentkirályi Károly. A vizsgálatot általános jeles osztályzattal tették le: Bede László, Óri Tamás; általános jó osztályzattal: Csernák Béla, Lövei Miklós, Szabó Bertalan, Szentkirályi Károly. Egy ifjú kielégítő eredménnyel vizsgázott, míg egy a novemberben tartandó javító vizsgálatra útasított, a mikor két, betegsége miatt meg nem jelenhetett ifjú meg pótvizsgát teszen.

— **Szeremley József hajduböszörményi lelkész,** a ki tizenhárom éven át bölcs mérséklettel, tapintattal és fáradhatatlan ügyszeretettel vezette az alsó-szabolcs-hajduvidéki ev. ref. egyházmegye ügyeit, az e hó 10. napján Debreczenben Soltész László egyházmegyei tanácsbíró és gróf Degenfeld József főispáru egyházmegyei gondnok társelnökléte mellett tartott egyházmegyei közgyűlésen, betegsége miatt, az esperesi tisztségről lemondott. A közgyűlés méltó sajnálattal vette tudomásul a kényszerítő okok miatt távozó, derék esperesnek lemondását s midőn hervadhatatlan érdemeinek jegyzőkönyvben leendő megörökítést kimondotta, egyszersmind a megüresedett esperesi állás törvényszerű betöltése iránt is intézkedett. Mi, a kik közvetlen közelből tapasztaltuk Szeremley József esperesnek önzetlen, szerény ám annál sikeresebb tevékenységét, őszinte részvétellel szemléljük az ő visszavonulását; de ugyanakkor szívünk teljességéből kívánjuk, hogy a jóságos Isten kegyelméből nyerje vissza mielőbb régi tetterejét, egészségét és munkakedvét s szolgálhassa munkálhassa még számos éveken át annak az egyházmegyének a közjavát, a mely egyházmegye őt a nagyrabecsülés, ragaszkodás és bizalom nyilvánulásaival oly sokszor megtisztelte. Adja az Ur, hogy úgy legyen!

— **A debreczeni ev. ref. egyházmegye** folyó hó 7. napján tartotta őszi közgyűlést Debreczenben, az egyháztanács gyűléstermében Dávidházy János esperes

és Nadányi Miklós egyházmegyei gondnok társelnökléte mellett. Esperes buzgó fohásza és tisztí jelentése a mily megnyugtatólag hatottak a jelenlevőkre, ép oly viharos vitát keltett a debreczeni egyháztanács abbéli irata, mely az egyházmegyei közgyűléstől azt kérte, hogy az esperes által kitűzött lelkészválasztás ellenében a meghívás útján való választás ideje tűzessék ki. A közgyűlés nagy többsége más véleményen volt, mint az egyháztanács többsége; minek következtében az lett az eredmény, hogy a traktus a feliratot, minden további érdemleges intézkedés mellőzésével, egyszerűen csak tudomásul vette. Fontos mozzanata volt a gyűlésnek az az egység, melyet a bakonszegi és tordai egyházak a Nadányi Gyula 70 ezer frtos alapítványa ügyében kötöttek az örökösökkel, a mit a közgyűlés helybenhagyott. Szép intézkedése továbbá a tépei egyháznak, hogy elaggott leánytanítója Biki Ferencz nyugdíjához évenként 200 frttal járul, a mit a közgyűlés szintén méltánylással megerősített. Több folyó ügy szerencsés és gyors elintézése után az egyházmegyei közgyűlés tagjai testvéries hangulatban oszlottak szét.

— **A nagybányai ev. ref. egyházmegye** az államsegélynek 500 frttal való felemelését kéri az egyházkerülettől, most már harmadizben. Kérélmé támogatására felettébb nyomós okokat hoz fel, kimutatván, hogy a nagybányai egyházmegye a legszegényebb a kerületben s mégis aránylag legkevesebb segélyben részesül. Mert a 42 lelkészi állás közül 29 (69%) van 600 frt fizetésen alul, sőt 11 az 500 frtot sem éri el, 8 pedig a 400 frton is alul marad. A tanítói állások közül, melyeknek száma 50, 25 alul marad a 300 frt fizetési minimumon, sőt az utóbbiak közül 5 olyan gyenge, hogy 200 frtra sem megy fel, 3 pedig csak mint lelkésztanítósság állhat fenn stb. Az egyházmegye kérvénye komoly figyelmet érdemel, mert ott lévő egyházaink szegénységük mellett idegen népelemek beolvasztó hatásának is ki vannak téve, tehát őket segítség nélkül hagyni többé semmiféle okoskodás alapján nem lehet.

— **Jubileum.** Szép ünnepet ült aug. 26-án Nagy-Zerind községe s a nagyszalontai ref. egyházmegyei tanítói kar, midőn Szabó József helybeli érdemes tanító és segélyegyleti pénztárnok 40 éves működése alkalmából jubileumot rendezett. Nagyszámu és diszes közönség jelent meg ez alkalommal, melynek körében láttuk a környékbeli lelkészeket és tanítókat s előkelő világi férfiakat is. Az ünnepély a templomban kezdődött, a hol az erdőhegyi tanítói kör által szépen előadott énekdarab után Bán József zerindi lelkész mondott alkalmi imát. Ima után Varga Károly ágyai tanító és segélyegyleti elnök nyitotta meg a diszgyűlést s mondotta el a jubiléumhoz üdvözlő beszédét. Ugyanakkor olvasták fel Széll Kálmán esperes meleg üdvözlő sorait is, melyet zajos éljenzéssel fogadtak. Kiss Gábor okányi tanító a n.-szalontai egyházm. tanítói s. egylet nevében mint 25 éves pénztárnokot üdvözölte; Szöke János tanító ugyanannak az egylet körül szerzett érdemeit köszönte meg. Hajdu József vadászi tanító alkalmi ódáját olvasta fel nagy hatással. Majd Varga elnök nyújtotta át a jubiléumnak a t. egylet ajándékát, egy aranytollat és tintatartót, Tabajdi József jegyző pedig a közsge ajándékából egy ezüst serleget; Nagy Sándor ágyai lelkész „a szép hangu kántornak” lelkész-társai nevében szintén meleg üdvözlő szavakkal adta át a diszkötésü zoltárt. A lélekemelő ünnepélyt bankett zárta be. Este pedig fáklýásmenettel tisztelte meg a lakosság veterán tanítóját. Tanügyünk érdemes munkását mi is szívesen üdvözöljük.

— A debreczeni országos tanítói árvaházról emlékeztünk meg lapunk két héttel ezelőtt megjelent számában, figyelmébe ajánlván ezen humanitárius intézetet egyházi és iskolai hatóságainknak. Az azóta hozzánk érkezett kérdezősködésekre tudatjuk, hogy az illetékes tanfelügyelők által és útján a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez benyújtandó folyamodvány mellékletei ezek: 1. az elhunyt atya vagy (ha tanítónő volt) anya nyugdíjkönyvecskéje; 2. szolgálati bizonyítvány, vagy bizonyítványok; 3. családi értesítő. Mindezek bélyegmentesek a folyamodvánnyal együtt, melyet legcélszerűbb a lelkészi hivatal útján és ajánlásával küldeni be a tanfelügyelőséghez.

— **Gyászrovat.** A cservenkai ev. ref. lelkészi lakról e hó 6. napján kísérték utolsó nyugalmi helyére a sokat hányatott, de a szeretetben soha ki nem fáradt *Poór Hermina* lelképásztornőt, a kibin Keck Zsigmond cservenkai lelképásztor édes anyját, Kozma László egyházmegyei világi főjegyző és országgyűlési képviselő felejtetetlen napát gyászolja. A keresztyén lelkületű, erős hitű, példányszerű nő porsátora pihenjen békésen, szeliden a föld ölében, lelke pedig ünnepelje az örök szombatot az idevültek seregében. Emléke legyen áldott! Kesergő övéinek egyedüli vigasztalása maradjon mindenha az Ur és az ő szent evangélioma!

— **Hátralékos előfizetőinket ismételten bizodalommal felkérjük, tartozásaiknak mielőbbi beküldésére.**

TARTALOM-JEGYZÉK: A tiszántúli ev. ref. gymnasiumok felügyelőjének jelentése. Joó István. — Az egyházi esketésről a protestáns püspökök által adott javaslat 10. §-a. Nagy Sándor. — Tárca: Zsoltárfordítások. — Töredék. Asztalos György. — Közéletünk: A nagy-szalontai egyházmegye közgyűlése. Kutasment. — Karczag ünnepe. * — Nekrológ. Berey József. — Irodalom. — Különmélték. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályásat

a nagyvárad egyik ev. ref. s. lelkészi állomásra.

Alólirott felhivom azon tiszteletes s. lelkész atyafiakat, a kik mellett a lelkészi teendőiben segédkezni s a n.-várad községi és polgári iskolák ev. ref. vallású növendékeit hetenként 12 órán a vallásos oktatásban részesíteni hajlandóknak érzik magukat, hogy eziránt első lelkészképeségi bizonyítványaik beküldése által nálam mielőbb jelentkezni sziveskedjenek.

Javadalom: Kétszáz forint készpénz havi előleges részletekben, lakás, fűtés, világítás és teljes ellátás mosáson kívül.

S miután ez állomás lehetőleg rövid idő alatt volna elfoglalandó, kérem megkereső leveleikben azt is tudatni, hogy ez állomást kiki mely időben volna hajlandó elfoglalni.

Kelt Nagyvárad-Olasziban, 1895. szept. 9.

Csák Máté,

ev. ref. lelkész, egyházmegyei tanácsbíró.

Pályásati hirdetmény.

A debreczeni ev. ref. egyház iskolaszéke pályázatot hirdet a Kossuth-utczai *ideiglenes* fiutanítói és az árok-utczai *ideiglenes* leánytanítói állomásokra.

Fizetés: 400 frt készpénz, a f. évi szept. havában működő tanító részére megállapított 30 frt levonásával, az egyház ingyeniszkoláztási pénztárából évnegyedes részletekben okt. 1-től kezdve előre fizetve.

Kötelesség: a fiutanítónak a IV. és V-ik osztály tanítása, a leánytanítónak az I. és II-ik osztály vezetése a tiszántúli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint.

A kérvényhez csatolandók: a) keresztlevel, b) oklevél, c) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány, d) legújabb keletű orvosi bizonyítvány, e) az állam vagy más felekezet tanítóképezdéiben nyert oklevél mellett a vallástanból és az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából valamelyik ev. ref. egyházkerület tanítóképesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok 1895 szeptember hó 20-ik napjának d. u. 5 órájáig Némethy Lajos lelkész, iskolaszéki elnök urhoz küldendők vagy adandók be. Megválasztott az 1895 évi október 1-ső napján állomását elfoglalni köteles. Ez állomások ideiglenesek s az alkalmaztatás a folyó iskolai évre vonatkozik.

Kelt a debreczeni ev. ref. egyház iskolaszékének 1895 szept. 3-án tartott gyűlésében.

2-2

Az elnökség.

RÁTH MÓR kiadása.

Budapest, Haas-palota.

Az október 1-én életbelépő **egyházpolitikai törvények.**

Első rangú szakférfiu magyarázataival.

1894. XXXI. A házassági jogról. 1894. XXXII. t. cz. A gyermekek vallásáról. 1894. XXXIII. t. cz. Az állami anyakönyvekről. Imling K. kuriai bíró jegyzetével és a végrehajtási rendeletekkel. Második kiadás. 1 frt 90 kr. Vászonkötésben 2 frt 30 kr.

Több ág. evang. egyházkerület körleveleiben ezen kiadást ajánlotta megszerzésre.

Tömegesebb rendelés esetén kedvezmény áron szolgálatunk e kiadásokkal.

Ezekon kívül szives megrendelések bárminő irodalmi termékekre, általunk legalább is azon áron eszközöltetnek új példányokban, mint az antiquáriusok által, részletfizetésekre is, különösen iskola könyvek ugyanoly előnyösen szállíttatnak, mint a hogy bármely oldalról ajánltatnak fel.